

“Het zijn natuurlijk kinderen van deze tijd. Ze hebben alleen belangstelling voor waar ze zelf mee bezig zijn.” Jan Derksen, hoogleraar Klinische psychologie

“Dan komen ze uit school met de mededeling: ‘Wat een meisje uit mijn klas nou heeft gezegd. Dat is vast interessant voor jou!’” Paula Fikkert, hoogleraar Taalkunde

‘Papa, in jouw boekje staat het anders’

Kennis maakt nog geen modelouder

Wetenschappers hebben hun mond vol over opvoeding. Maar hoe doen zij het eigenlijk zelf? Maakt al die kennis hen modelvaders en -moeders? “Papa, in jouw boekje staat het anders. Je moet nu een ik-boodschap geven in plaats van zo boos te worden.”

Hoogleraar Klinische psychologie Jan Derksen heeft over mediabelangstelling niet te klagen sinds de publicatie van zijn boek *Zijn wij wel narcistisch genoeg?* (2007). Wat vinden zijn drie tienerdochters (15, 16 en 18 jaar) daar eigenlijk van? “Toen ik ’s avonds in het tv-programma *Hart en Ziel* zou komen, heb ik ze daar natuurlijk wel op gewezen. Ik zei: willen jullie dat niet zien? ‘Neeuhh’, zeiden ze. Maar het gaat wel over jullie hoor, zei ik nog. ‘Neeuhh.’” Televisieoptredens zijn niet de manier om de aandacht van zijn dochters te trekken, heeft Derksen gemerkt. Dat lukt wel als hij hun computer repareert of hun snowboard in orde maakt voor de wintersport. “Het zijn natuurlijk kinderen van deze tijd. Ze hebben alleen belangstelling voor waar ze zelf mee bezig zijn.” Derksen weet alles over opvoeding en het effect daarvan op de persoonlijkheid van mensen. Voor zijn boek over narcisme bestudeerde hij zo’n beetje al het empirisch onderzoek over opvoeding dat hij vinden kon. Hij weet nu dat hijzelf als vader steken heeft laten vallen. Want de eigenliefde kan de spuigaten uitlopen als je als ouder niet af en toe bijstuurt. “Ik ben er voor de opvoeding van mijn dochters te laat achtergekomen hoe belangrijk optimale frustratie in de vroege kindertijd is. Wij zijn te zacht geweest. Bij elk huiltje sprongen we op en als de kinderen

thuiskwamen met een tekening dan ontvingen wij ze als kleine Picasso’s. We hadden ze meer moeten uitdagen. Als je kinderen niet af en toe laat vechten en worstelen met de realiteit, ontwikkelen ze geen eelt op de ziel.”

Meer kletsen, betere woordenschat

Hoogleraar bij taalkunde Paula Fikkert weet alles over de taalontwikkeling van jonge kinderen. Zo weet ze dat je als moeder heel veel moet praten tegen je baby. Want uit onderzoek blijkt dat baby’s tegen wie veel is gekletst, als peuter een betere woordenschat hebben. Niet dat ze nou zelf zoveel heeft gebabbeld tegen haar pasgeboren dochters. Fikkert lacht. “Ik heb vooral veel gewerkt.” Ze voegt er nog aan toe: “Ik ben ook niet zo’n kletser.” Maar op zich hoeft het ook niet per se de moeder te zijn die praat, als iemand in de omgeving het kletsen maar op zich neemt. In het geval van Fikkerts dochters was dat de moeder van het gastgezin waar de kinderen overdag verbleven. En die overigens geen Nederlands praatte met de kleintjes, maar Duits. Het gastgezin was Zwitsers, want Fikkert en haar man – van Noorse afkomst – woonden tien jaar geleden nog in Zwitserland. Thuis werd Nederlands en Noors gesproken, in het gastgezin Duits. “Een unieke situatie natuurlijk: onze kinderen spraken drie talen tegelijk. Ik had grote

Grote denkers, kleine opvoeders

1 Met stip **Jean-Jacques Rousseau**, verlichtingsdenker en pedagoog. Hij schreef zijn boek *Emile ou de l'éducation (Emile of over de opvoeding)* in 1762, boordevol aanbevelingen over de opvoeding van kinderen. Hij gaf niet bepaald het goede voorbeeld. Uit zijn relatie met Thérèse kwamen vijf kinderen voort, maar Rousseau liet ze allemaal naar een vondelingenhuis brengen.

2 Of neem **Sigmund Freud**, grondlegger van de psychoanalyse en een van de meest invloedrijke psychologen van de vorige eeuw. Hij had zes kinderen. In zijn werk gaf hij ook opvoedingsadviezen. Opvoeders moesten in zijn ogen zorgen voor een warme voedingsbodem zodat kinderen de ervaringen van het leven aankunnen. Maar zelf had Freud geen warme band met zijn kinderen, die weerstand ondervonden als ze toenadering met hem zochten. Vooral zijn zonen klaagden achteraf over de koele relatie met hun vader.

3 Dat deden de zonen van de Amerikaanse kinderarts **Benjamin Spock** ook. Dr. Spock werd halverwege de jaren zestig in één klap wereldberoemd met zijn boek *Baby- en kinderverzorging*, een opzoekboek met opvoedtips. Dat boek behoort tot de grootste bestsellers aller tijden. Juist dr. Spock, die ouders aanspoorde flexibel om te gaan met kinderen en veel met ze te knuffelen, kreeg later van zijn zonen het verwijt dat hij te streng was en weinig genegenheid toonde.

“Ik hou van wijn en drink dat geregeld bij het eten. Hierdoor geef ik heel duidelijk een norm mee over alcoholgebruik.”
Rutger Engels, hoogleraar Orthopedagogiek

plannen om opnames te maken van hun gesproken taal.”

Maar toen puntje bij paaltje kwam, was ze het al snel beu om in haar schaarse vrije tijd met opnameapparaten achter haar peuters aan te lopen. “Af en toe wil je ook gewoon moeder zijn.” Het Duits van de peuters is nog wel vastgelegd. Een Duitse student werd ingehuurd om wekelijks Duits te praten met de kinderen en de gesproken woorden op te nemen. Fikkert heeft de doos met bandopnames nog altijd ergens op zolder staan. Ze heeft er nooit naar omgekeken. “Het omzetten van spraak naar geschreven taal kost erg veel tijd. Ik heb het daarvoor gewoon te druk.”

Haar dochters zijn inmiddels 11 en 13 jaar. En praten in Huize Fikkert regelmatig een woordje mee als het om taalkwesties gaat. “Dan komen ze uit school met de mededeling: ‘Wat een meisje uit mijn klas nou heeft gezegd. Dat is vast interessant voor jou!’”

Alcohol aan tafel

Thuis bij Rutger Engels, vader van twee dochters van 10 en 12 jaar, wordt naar eigen zeggen waarschijnlijk meer gesproken over roken, drinken en (ongezond) eten dan bij het gemiddelde gezin. Niet verwonderlijk, aangezien dat de onderwerpen zijn waar hij als hoogleraar Orthopedagogiek in is gespecialiseerd.

Hoewel zijn dochters nog geen neiging vertonen om te roken of drinken, zijn het wel onderwerpen waar hij in de opvoeding al erg bewust van is – en zijn kinderen bewust van wil maken. “Aangezien ik veel kennis heb over alcoholgebruik en rookgedrag, vind ik het absoluut niet goed voor kinderen om daar op jonge leeftijd mee te beginnen. Daarin ben ik naar mijn kinderen toe heel duidelijk.”

Engels toonde in recent onderzoek aan dat het drinkgedrag van ouders bij kinderen vanaf tien jaar bepaalt hoe zij denken over alcohol. Ouders zouden dus veel minder moeten drinken in het bijzijn van hun kinderen. Engels geeft toe dat hij daarin zelf niet consistent is. Thuis neemt hij graag een drankje. “Ik hou van wijn en drink dat geregeld bij het eten. Hierdoor geef ik, en mijn partner in mindere mate, heel duidelijk een norm mee over alcoholgebruik. Ik denk dat samen eten gezellig is en mijn dochters zien dit waarschijnlijk ook zo, waardoor de associatie tussen alcohol en gezelligheid snel is gemaakt. Dat zou heel anders zijn als ouders helemaal niet drinken, of als een ouder alcoholist is en gaat schreeuwen en gewelddadig wordt.” Toch overweegt Engels niet om thuis de wijn te laten staan. “Zoals veel mensen vind ik dat tijdens een etentje of een gezellig avondje samen met vrienden en familie – inclusief de kinderen – alcohol er toch bij hoort.”

“Zowel mijn zoon als dochter moet later in staat zijn zelf geld te verdienen, maar ook thuis voor zichzelf kunnen zorgen.”
Yvonne Benschop, hoogleraar Organizational Behaviour

Met twee meiden die al erg bezig zijn met hun uiterlijk is voor Engels ook eetgedrag en schoonheidsidealen een zorg in de opvoeding. Uit zijn eigen onderzoek bleek dat kinderen van 8-9 jaar die veel naar soaps en MTV-programma's kijken al *thin idealisation* vertonen. “Deze kinderen blijken erg ontevreden over hun lichaam en lijnen op die leeftijd al meer dan andere kinderen. Dat is echt niet goed.” Blijft de televisie in huize Engels dan uit? “Gelukkig kijken mijn dochters uit zichzelf al weinig televisie. Ik merk wel dat ze nu programma's als Popstars en Idols helemaal geweldig vinden, daarin speelt uiterlijk natuurlijk een belangrijke rol.” Maar als een slanke vrouw op tv te dik wordt genoemd, bespreekt Engels wel even met zijn dochters hoe belachelijk dat is.

Dat is gewoon zo, mam

Je kunt nog zoveel weten over ontwikkeling en opvoeding, dat garandeert nog niet dat je thuis een modelouder bent. Er zijn genoeg voorbeelden van gerespecteerde denkers die achter hun voordeur de plank behoorlijk missloegen (zie kader). Kennis en praktijk hoeven elkaar niet aan te vullen. Alleen al vanwege het feit dat je omgeving zich niet zo gemakkelijk laat manipuleren door jouw kennis. Het verhaal van Yvonne Benschop illustreert dat. Ze houdt zich als hoogleraar Organizational

Behaviour bezig met genderrelaties binnen organisaties. Ze vindt het belangrijk haar zoon van 5 en dochter van 8 jaar nu al bepaalde waarden mee te geven die hen van pas kunnen komen in hun werkende leven. “Bij beiden stimuleer ik zelfstandigheid, dezelfde centrale waarde die uit mijn werk en onderzoek komt. Zowel mijn zoon als dochter moet later in staat zijn zelf geld te verdienen, maar ook thuis voor zichzelf kunnen zorgen door te koken, eigen overhemden strijken; zaken die veel mannen met fulltime banen niet kunnen.” Ze probeert eenzelfde lijn aan te houden bij haar zoon en dochter. Ze moeten allebei hun spullen opruimen en allebei helpen de tafel te dekken. Haar dochter doet wel meer, maar dat komt omdat ze ouder is en meer taken aankan.

Aan tafel bij Benschop en haar gezin gaat het vaker over sekseverschillen die Benschop dan ter discussie stelt. “In hun dagelijkse leven worden de kinderen gebombardeerd met stereotype beelden: al op jonge leeftijd wordt in hun omgeving onderscheid gemaakt tussen jongens en meisjes. Ik probeer daar zoveel mogelijk nuancering in aan te brengen. Dan vraag ik bijvoorbeeld aan mijn zoon waarom hij vindt dat roze een meisjeskleur is; wie heeft dat bedacht? ‘Dat is gewoon zo, mam’, is zijn antwoord vaak. Dan stimuleer ik hem wel om daar nog eens over na te denken, want er is geen goede reden voor.”

Je kunt nog zoveel weten over ontwikkeling en opvoeding, dat garandeert nog niet dat je thuis een modelouder bent